

6. Сулік Н.І. Інформаційна система як організаційний ресурс інформаційного забезпечення організацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2003. Вип. 41. Ч. 2. С. 192–197.

7. В Україні стартує програма з підвищення рівня цифрової грамотності. ACC : інформаційне агентство. URL: <https://acc.cv.ua/news/storystorynka/tehnologichno/v-ukrayini-startue-programa-z-pidvischennya-rivnya-cifrovoyi-gramotnosti-53827>.

8. Результати Мінцифри в напрямі реформування сфери адмінпослуг у межах підготовки до URC 2021. *Міністерство та Комітет цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/rezultati-mintsifri-v-napryamku-reformuvannya-sferi-adminposlug-u-mezhakh-pidgotovki-do-urc-2021>.

9. Мацюхіна Н.П. Управління персоналом органів внутрішніх справ України : Теоретичні та прикладні аспекти : монографія / за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 1999. 287 с.

УДК 342.922

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.20>

КОЛОТІЛОВА Т.М.

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ ДОЗВІЛЬНИХ ПОСЛУГ

THE MINISTRY OF JUSTICE OF UKRAINE AS A SUBJECT TO THE PROVISION OF PERMIT SERVICES

Мета наукової роботи полягає у формуванні цілісної характеристики Міністерства юстиції України та його діяльності як державного суб'єкта, який забезпечує надання дозвільних послуг. Предмет дослідження – правовий статус Міністерства юстиції України та його органів і структур. З огляду на спрямованість міжнародних тенденцій на перегляд ролі, яку відіграють держави в сучасному світі, а також поступове трансформування власного апарату державного управління України у бік розбудови «сервісної держави», було приділено увагу правовому статусу Міністерства юстиції України й особливості дозвільної діяльності, яка ним провадиться. Вивченню означеного питання сприяли: з'ясування структури й повноважень Міністерства юстиції України та його органів; аналіз переліку дозвільних послуг, які надає Міністерство юстиції України та його органи; формулювання висновків щодо особливостей дозвільної діяльності Міністерства юстиції України. Для вирішення завдань дослідження було застосовано системно-структурний підхід, який дозволив розглянути порушені питання у вигляді цілісної множини елементів, об'єднаних сукупністю правових відношень і зв'язків. У результаті дослідження встановлено складну структуру дозвільних органів Міністерства юстиції України та підпорядкованих йому суб'єктів. Наведено перелік найпоширеніших дозвільних послуг, які провадить Міністерство юстиції України та підпорядковані йому структури, акцентовано увагу на особливостях сучасного провадження дозвільних послуг. Здобутки проведеної роботи можна використовувати як основу для подальших наукових досліджень, застосовувати в навчальному процесі як додаткові матеріали та вживати під час формування державної дозвільної політики у сфері компетенції Міністерства юстиції України. Узагальнення результатів дослідження дозволяє зробити висновок про те, що державні дозвільні послуги найменше пристосовані для делегування недержавним суб'єктам, а для підвищенні їхньої

© КОЛОТІЛОВА Т.М. – помічник приватного нотаріуса (Полтавський міський нотаріальний округ)

ефективності та зниження корупційних ризиків під час надання останніх доцільно застосовувати подальший розвиток діджиталізації, цифровізації, поєднання та комплексне групування послуг.

Ключові слова: *дозвільна система, органи виконавчої влади, публічне адміністрування, послуги, сервіс, сервісна держава.*

The purpose of the research is to form a holistic description of the Ministry of Justice of Ukraine and its activities as a state entity that provides licensing services. The subject of the study is the legal status of the Ministry of Justice of Ukraine and its bodies and structures. Given the focus of international trends on the revision of the role played by states in the modern world, as well as the gradual transformation of Ukraine's own administration towards the development of a "service state", attention was paid to the legal status of the Ministry of Justice and the licensing activities. The study of this issue was facilitated by: clarification of the structure and powers of the Ministry of Justice of Ukraine and its bodies; analysis of the list of permitting services provided by the Ministry of Justice of Ukraine and its bodies; formulation of conclusions on the peculiarities of the permitting activity of the Ministry of Justice of Ukraine. To solve the problems of the study, a system-structural approach was used, which allowed to consider the issues raised in the form of a holistic set of elements, united by a set of legal relations and connections. The study established a complex structure of permitting bodies of the Ministry of Justice of Ukraine and its subordinates. The list of the most widespread permitting services provided by the Ministry of Justice of Ukraine and the structures subordinated to it is given, the attention is paid to the peculiarities of modern permitting services. The achievements of the work can be used as a basis for further research, used in the educational process as additional materials and used in the formation of state licensing policy in the area of competence of the Ministry of Justice of Ukraine. Summarizing the results of the study allows us to conclude that public licensing services are the least suitable for delegation to non-state actors, and to increase their efficiency and reduce corruption risks, while providing the latter, it is advisable to further develop digitalization, digitalization, combination and integrated grouping of services.

Key words: *permitting system, executive bodies, public administration, services, service, service state.*

Вступ. У сучасному світі неможливо не помітити тенденції до трансформації ролі, яка відводиться державі. На цьому тлі все більшого значення набувають громадські організації та їхня активна діяльність. Поступово органи влади делегують суспільству ті функції, які були невід'ємною частиною суто їхніх повноважень. Водночас усе більше розглядають власну діяльність крізь призму надання послуг.

Щодо цього М. Дзевелюк зауважує: «Сьогодні, коли відбувається демонополізація держави майже за всіма напрямками її функціонування – від збирання податків і мит і виконання судових рішень до здійснення покарань за злочини – з'являється свого роду публічна конкуренція між державою й іншими соціальними структурами, які можуть здійснювати ті ж самі функції, однак подекуди більш ефективно й раціонально з економічного й організаційного погляду. (Поступова) втрата державою функціональної монополії веде до появи нового типу держави, який якнайкраще відповідає потребам сучасного суспільного розвитку, – сервісної держави» [1, с. 60].

Т. Коршун підкреслює, що «в європейському правовому просторі вже тривалий час успішно реалізується концепція сервісної держави. Ця концепція передбачає, що основним призначенням держави й основною вимогою до ефективної держави має бути зручність користування послугами, що надає держава своїм громадянам. Неефективність державних послуг майже в усьому світі є наслідком неефективності держави як форми організації суспільного життя. Більшість функцій держави успішно можуть виконувати незалежні компанії (як-от сертифікація, оцінка якості, видача документів, достовірна ідентифікація особи тощо)» [2, с. 55].

З такими спостереження складно не погодитись, адже концепція «сервісної держави» виникла не сьогодні, а налічує вже декілька століть. Свої витоки вона бере ще в XVI ст., коли починає стверджуватися та набирати сили європейська політико-правова доктрина. Як відомо, в останній сутність державних утворень пов'язується передусім із служінням суспільству. Сама ж

європейська політико-правова доктрина формувалась як культурний результат Реформації. Проте лише нині розвинуті держави наближаються до того, щоби ставати по-справжньому сервісними.

«Словник іншомовних слів» О. Мельничука свідчить про англословне походження слова «сервіс»: *service, serve* – «служити» [3, с. 698]. «Словник української мови» пояснює слово «сервіс» як «обслуговування населення, забезпечення його побутових потреб <...> створення різноманітних вигід для нього» [4, с. 129].

Отже, «сервіс» передбачає зручність та ефективність надання певних потрібних населенню послуг. Цікаво, що згідно з «Економічним словником» слово «послуга» походить від англійського *service* і тлумачиться як «будь-який захід, який одна сторона може надати іншій, що переважно не сприймається на догик і не приводить до володіння будь-чим» [5, с. 242]. Згідно з «Великим тлумачним словником сучасної мови» «послуга» – це «дія, учинок, що дає користь, допомогу іншому» [6, с. 1080].

Змістове визначення терміна «адміністративна послуга» наводить Ю. Шаров в «Енциклопедичному словнику з державного управління», розкриває зміст такої послуги як «результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів/ліцензій, сертифікатів, посвідчень, довідок, проведення реєстрації тощо). Адміністративні послуги є важливою складовою частиною державних і муніципальних (публічних) послуг. Належність послуги до групи адміністративних визначається за такими ознаками: повноваження адміністративного органу щодо надання певного виду послуг визначаються законом; послуги надаються адміністративними органами шляхом реалізації владних повноважень; послуги надаються за зверненням фізичних та юридичних осіб; результатом розгляду звернення є адміністративний акт, що має індивідуальний характер (паспорт, свідоцтво, довідка, ліцензія, дозвіл тощо); надання послуг пов'язане із забезпеченням умов для реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів» [7, с. 22–23].

Отже, адміністративні послуги різноманітні за своїм змістом і складом. Наприклад, база термінів законодавства, що представлена на офіційному сайті Верховної Ради України, пропонує понад 100 законодавчо закріплених визначень різних «послуг» [8]. Наукова література також містить низку відповідних класифікацій.

Зауважимо, що законодавство у сфері надання адміністративних послуг складається з Конституції України, Закону України «Про адміністративні послуги», ухвалених відповідно до перелічених законів, нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері надання адміністративних послуг, з урахуванням особливостей, визначених законами, які регулюють суспільні відносини у відповідних сферах [9, ст. 3].

Закон України «Про адміністративні послуги» визначає останні як «результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону» [10, ст. 1].

Окресливши таким чином основні властивості «послуг» та їхнє місце і значення в сучасній державі, варто звернути увагу на дві важливі для нашого дослідження деталі, згадування яких міститься й у наведених нами вище визначеннях.

По-перше, надання адміністративної послуги – це результат здійснення владних повноважень відповідного державного суб'єкта. Одним із таких суб'єктів є Міністерство юстиції України. О. Євсюкова аналізує формування механізмів управління розвитком «сервісної держави» в умовах суспільних трансформацій і робить висновок, що станом на 2020 р. «кількість електронних сервісів, які надаються Міністерством юстиції України, є найбільшою порівняно з іншими міністерствами та центральними органами виконавчої влади. Через Кабінет електронних сервісів Міністерства юстиції України [11] відвідувачам пропонується: отримання документів із державних реєстрів Міністерства юстиції України в режимі онлайн; реєстраційні дії в державних реєстрах України в електронному вигляді; пошук інформації в державних реєстрах України; користування електронними системами звітності для тих осіб, які здійснюють спеціалізовану професійну діяльність; участь в електронних торгах арештованого майна тощо» [12, с. 264]. Отже, Міністерство юстиції України є важливим і активним суб'єктом надання адміністративних послуг.

По-друге, з усіх класифікацій адміністративних послуг звернемо увагу саме на дозвільні послуги. Останні виділяються своїми властивостями в контексті розбудови «сервісної держави» та делегування повноважень недержавним структурам. Такі послуги змінюють правовий статус

суб'єкта їх отримання та безпосередньо впливають на його дієздатність. Отже, надання дозвільних послуг потребує здійснення відповідних владних повноважень, що ускладнює їх делегування недержавним структурам. У разі дозвільних послуг доцільно вести мову радше про «державні», аніж про «публічні» послуги, які є більш широкими, без ускладнень можуть реалізуватись суб'єктами делегованих повноважень.

Окрім того, сама дозвільна діяльність, як стверджує О. Кузьменко, може розглядатись у декількох значеннях. Учена зазначає, що «невідповідність законодавчої концепції дозвільної системи реальним масштабам ліцензійно-дозвільної діяльності органів публічної адміністрації – з одного боку; і наявність нормативно закріпленого переліку об'єктів, на який поширюється дана діяльність – з іншого боку; <...> (дала) ученим-адміністративістам привід для розуміння дозвільної системи у двох значеннях – широкому та вузькому» [13].

О. Джафарова щодо цього аргументовано доводить, що в широкому розумінні дозвільну діяльність варто розглядати «як правовий засіб, за допомогою якого <...> забезпечуються реалізація певних ступенів свободи фізичної або юридичної особи публічного та приватного права (зокрема, і на заняття господарською діяльністю) з метою забезпечення балансу (погодження) індивідуальних, групових та національних інтересів за збереження пріоритету прав і свобод людини і громадянина. (Таким чином дозвільні послуги є частиною регуляторної / дозвільної державної політики, під якою, у свою чергу, варто розуміти) окремий напрям діяльності держави, що спрямований на вироблення оптимальної моделі поєднання існуючого правового інструментарію, за допомогою якого забезпечується досягнення цілей, які стоять перед державою в економічній, інформаційній, екологічній та інших сферах. (Отже, нині) на рівні законодавства категорія «адміністративна послуга» змістовно пов'язана з потребою отримання документа дозвільного характеру» [14, с. 78, 171].

Якщо узагальнити наведене, в умовах поступової розбудови «сервісної держави» очевидною стає потреба дослідження правового статусу Міністерства юстиції України й особливостей дозвільної діяльності, яка ним провадиться, з метою виявлення закономірностей, які можуть впливати на формування регуляторної / дозвільної державної політики вже в найближчому майбутньому.

Підкреслимо, що проблематика становлення й розвитку «сервісної держави» привертає увагу не лише вчених-правників, але й науковців у сфері державного управління, соціології, політології фінансів тощо. Наукові надбання у вирішенні цього питання збагатили своїми напрацюваннями такі науковці, як: К. Громовенко, О. Євсюкова, О. Євтушенко, Т. Коршун, М. Либаракіна, В. Плющ, Т. Слободенюк, А. Соколов, В. Сороко, Л. Щербаківська та багато інших учених.

Аналізу дозвільної діяльності свої труди присвятили такі відомі науковці, як: В. Авер'янов, О. Бандурка, Д. Бахрах, Ю. Битяк, В. Гуменюк, О. Джафарова, М. Еропкин, Р. Калюжний, І. Кириченко, С. Ківалов, Ю. Козлов, В. К. Колпаков І. Коліушко, Т. Коломоєць, А. Комзюк, О. Кузьменко О. Коренев, М. Луньов, С. Петков, Г. Писаренко, Л. Попов, М. Тищенко, С. Шатрава й інші.

Маємо зазначити, що навіть спираючись на наукові здобутки перелічених учених, питання статусу Міністерства юстиції України як суб'єкта надання дозвільних послуг не можна вважати цілком розкритим.

Окрім того, загальновідомий курс, взятий нашою державою на повну діджиталізацію. Так, перед Міністерством та Комітетом цифрової трансформації України до 2024 р. поставлена ціль забезпечення доступності 100% здійснення публічних послуг онлайн для громадян та бізнесу [15]. Досягнення цієї мети, у свою чергу, безумовно, потребує активного сприяння та співпраці й інших органів влади, перебудови їхніх процедур та підходів до провадження дозвільних послуг.

Коли говоримо про діджиталізацію, не можна не згадати й роботу сервісу «Дія». Нині «Дія» уже втілює онлайн рішення для громадян із питань сім'ї; пенсій; пільг та допомоги; ліцензії та дозволів; безпеки та правопорядку; транспорту; земельних питань, будівництва та нерухомості; отримання довідок та витягів; питань, пов'язаних із навколишнім середовищем, власною справою та підприємництвом. Неменший об'єм пропозицій «Дія» представляє й для бізнесу, нині вже можливе дистанційне вирішення питань, пов'язаних із ліцензіями та дозволами; землею, нерухомістю та будівництвом; медициною та фармацевтикою; отриманням витягів та довідок; транспортом; створенням бізнесу тощо [16].

Необхідно підкреслити, що впровадження цифровізації та діджиталізації у сферу державних дозвільних послуг, крім зручності та швидкості, також виступає засобом боротьби з корупцією та бюрократією, що є неоціненою перевагою на сучасному етапі розвитку суспільства.

У підсумку зазначимо, що робота більшості державних органів нині зазнає перебудови і трансформацій для пристосування до нових вимог і адаптування до роботи онлайн, Міністерство юстиції також не є винятком із цього правила. Сукупність означених змін зумовлює актуальність дослідження обраної нами теми.

Постановка завдання. Мета наукової роботи полягає у визначенні характеристик Міністерства юстиції України та його діяльності як державного суб'єкта, який забезпечує надання дозвільних послуг. Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань: з'ясувати структуру й повноваження Міністерства юстиції України та його органів; проаналізувати перелік дозвільних послуг, які надає Міністерство юстиції України та його органи; сформулювати висновки щодо особливостей дозвільної діяльності Міністерства юстиції України, окреслити шляхи вдосконалення дозвільної діяльності Міністерства юстиції України.

Результати дослідження. У вивченні обраної теми за доцільне нам видається спиратися на напрацювання вчених, які досліджували особливості провадження дозвільних послуг органами державної влади. У цьому контексті дуже корисними є висновки О. Джафарової, викладені в монографії «Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: питання теорії та практики».

У процесі досліджень учена виділила основні риси органів публічної адміністрації, що притаманні їм як суб'єктам дозвільної діяльності. До останніх віднесені такі особливості: 1) метою діяльності є підтримання балансу публічно-правового та приватного інтересу (прагнення забезпечити блага, які мають загальносуспільну вагу, тобто блага, що є важливими не лише для окремої особи, а для значної кількості людей – громади, суспільства); 2) має організаційну відокремленість; 3) наділений дозвільними повноваженнями; 4) організація, підстави та порядок дозвільної діяльності врегульовано нормами адміністративного права; 5) зв'язаність межами, підставами та способом реалізації дозвільних повноважень, що визначені в законодавстві» [14, с. 64].

Отже, у власному дослідженні спробуємо проаналізувати правовий статус і особливості діяльності Міністерства юстиції України за викладеною схемою.

Передусім звернемо увагу на те, що правовий статус Міністерства юстиції України визначено постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228. Відповідно до названого нормативно-правового акта Міністерство юстиції України (далі – Мін'юст) є центральним органом виконавчої влади (далі – ЦОВВ), діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Водночас Мін'юст є головним органом у системі ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, державну політику з питань банкрутства, у сфері нотаріату, <...> державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їхніх обтяжень, державної реєстрації обтяжень рухомого майна, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, реєстрації статутів Національної академії наук та національних галузевих академії наук, державної реєстрації друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності <...>» [17, ч. 1], інших напрямів, визначених законодавством.

Мін'юст здійснює свою роботу з урахуванням положень Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 471, Указу Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019 «Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.», Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015, Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015, Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 р., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р (у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1102-р), Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68, та з урахуванням щорічних планів дій щодо виконання зазначених стратегічних документів, а також інших документів стратегічного та програмного характеру [18].

Зауважимо, що статус Мін'юсту стосовно напрямів, у яких Міністерство є головним, зазнавав змін аж 7 разів (зміни до відповідного Положення вносились у 2015, 2016, 2017, 2018 та 2019 рр.). Також підкреслимо, що як головний орган у системі ЦОВВ Міністерство формує державну політику відразу в декількох напрямках і таким чином здійснює регулювання діяльності інших центральних органів виконавчої влади, зокрема й із питань надання дозвільних послуг.

Проте, як впливає з переліку зазначених у Положенні напрямів діяльності Мін'юсту, дозвільні послуги Міністерства здебільшого мають характер реєстрації, після якої відповідні суб'єкти набувають нових прав.

Попре досить часті зміни Положення, Міністерство юстиції України, як і будь-який центральний орган виконавчої влади, спрямований на виконання положень Конституції, що визначає «людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку <...> найвищою соціальною цінністю» [19, ст. 3]. Отже, є всі підстави стверджувати, що Мін'юст спрямований на підтримання балансу публічно-правового та приватного інтересу, що цілком відповідає першій (викладеній вище) ознаці.

Цілі державної політики й основні завдання Міністерства юстиції України на 2022–2024 рр., що викладені в розділі «Ціль державної політики № 1. Права людини та доступ до правосуддя», також підтверджують наш висновок. Крім того, у п. 1.9 означено правового документа закріплено поточне завдання Мін'юсту зі «створення мобільного застосунку «Юстиція онлайн», що міститиме набір зручних інструментів для представників юридичних професій та спростить доступ до послуг юстиції». У п. 1.12 також ідеться про надання послуг, хоча й не дозвільного характеру. А саме означеним пунктом передбачено «забезпечення принципу екстериторіальності під час надання послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану та запровадження надання цих послуг на порталі «Дія», зокрема: подання заяв для проведення державної реєстрації шлюбу, отримання витягів та повторних свідоцтв, а також проведення державної реєстрації смерті онлайн на підставі електронного медичного висновку» [20].

Водночас відповідно до другої цікавої нам характеристики, організаційна відокремленість Мін'юсту також не викликає жодних запитань та є підтвердженою відповідним нормативно-правовим актом. Окрім того, Міністерство юстиції України поєднує багато окремих напрямів діяльності, має досить складну побудову. До неї, зокрема, входять: центральний апарат Міністерства; територіальні органи; міжвідомча координаційна рада з питань правосуддя щодо неповнолітніх; установи й органи юстиції (науково-дослідні установи судових експертиз; державні нотаріальні контори); підвідомчі установи та державні підприємства; органи, що координуються через міністра юстиції; громадська рада при Міністерстві юстиції; координаційний центр з надання правової допомоги.

На особливу увагу в контексті дозвільних послуг заслуговує державне підприємство «Національні інформаційні системи» (далі – ДП «НАІС»), засноване Міністерством юстиції України у травні 2015 р. Основною метою діяльності підприємства є технічне, технологічне забезпечення створення та супроводження програмного забезпечення ведення автоматизованих систем єдиних та державних реєстрів, що створюються відповідно до наказів Мін'юсту, а також інших електронних баз даних, що створюються відповідно до законодавства України, надання доступу фізичним та юридичним особам до автоматизованих систем єдиних та державних реєстрів, забезпечення збереження та захисту даних, що містяться в автоматизованих системах єдиних та державних реєстрів [21].

Прикладом роботи ДП «НАІС» є «Кабінет електронних сервісів» Мін'юсту (<https://kar.minjust.gov.ua>), про який ми вже згадували раніше. На цьому сайті розміщені: сервіси щодо Державного реєстру речових прав на нерухоме майно; Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження в справі про банкрутство; Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; Державний реєстр друкованих ЗМІ та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності; Єдиний реєстр громадських формувань тощо.

Ще одним прикладом дозвільних повноважень Міністерства юстиції України є онлайн-сервіс «Дія». Згідно з даними щодо переліку послуг, розмічених на вебплатформі, Мін'юст зазначено центральним органом виконавчої влади, що формує або реалізує державну політику у відповідній сфері, щодо понад 170 послуг «Дії».

Власний офіційний сайт Міністерства юстиції України містить чималу базу нормативно-правових актів, виданих і Мін'юстом, які регулюють порядок надання відповідних послуг, установлюють необхідні форми документації тощо. Це дозволяє нам стверджувати, що Міністерство юстиції України відповідає також двом останнім ознакам ЦОВВ суб'єктів дозвільної діяльності.

Висновки. Після узагальнення результатів і матеріалів проведеного дослідження маємо підстави зробити такі висновки та надати рекомендації щодо особливостей Міністерства юстиції України як державного суб'єкта надання дозвільних послуг.

1. Міністерство юстиції України відповідає всім ознакам органу виконавчої влади, який є суб'єктом надання дозвільних послуг. Окрім того, для Мін'юсту характерно не лише надання дозвільних послуг, але й формування політики в означеній сфері діяльності, організація надання дозвільних послуг іншими органами влади, що перебувають у межах його компетенції та підпорядкування.

2. Дозвільні послуги, надання яких організовує та реалізує Мін'юст, мають переважно реєстраційний характер, якому властиве видання індивідуальних правових актів, завдяки яким отримувач набуває підтвердження зміни свого правового статусу та розширює об'єм власної діяльності.

3. Дозвільні послуги, у наданні яких задіяне Міністерство юстиції України, мають виражену сервісну складову частину, яка проявляється в реалізації останніх за принципом «єдиного вікна», з додержанням установлених строків надання та провадженням в онлайн-режимі.

4. Міністерство юстиції України надає дозвільні послуги на декількох онлайн-платформах одночасно, що, з одного боку, є досить зручним для отримувача послуги, оскільки надає йому вибір, а з іншого – являє собою себе ситуацію, що склалася історично та нецілеспрямовано. У майбутньому, з метою економії ресурсів та уніфікації діяльності з надання послуг, доцільно відмовитися від практики дублювання вебресурсів.

Список використаних джерел:

1. Дзевелюк М. Сервісна держава як функціональна модель сучасної держави. *Актуальні проблеми держави і права* : збірник наукових праць / редкол. : В. Завальнюк (гол. ред.) та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. Вип. 78. С. 60–67.

2. Коршун Т. Переосмислення функцій держави в умовах сучасної європейської цивілізації. *Філософія. Культура. Життя*. 2015. Вип. 42. С. 47–59.

3. Словник іншомовних слів / за ред. О. Мельничука. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985. 966 с.

4. Словник української мови : в 11-и т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні ; редкол. : І. Білодід (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 9 : С / ред. тому : І. Назарова та ін. 1978. 916 с.

5. Завадський Й., Осовська Т., Юшкевич О. Економічний словник. Київ : Кондор, 2006. 355 с.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250 000 / уклад. та гол. ред. В. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с.

7. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. Сурмін та ін. ; за ред. Ю. Ковбасюка, В. Трошинського, Ю. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

8. Верховна Рада України : офіційний вебпортал. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/?term?find=1&text=послуга>.

9. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203–VI (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#top>.

10. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203–VI (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#top>.

11. Кабінет електронних сервісів (Міністерство юстиції України та ДП «Національні інформаційні системи»). URL: kar.minjust.gov.ua.

12. Євсюкова О. Формування механізмів управління розвитком сервісної держави в умовах суспільних трансформацій : дис. ... докт. наук з держ. упр. : 25. 00.02. Київ, 2020. 467 с.

13. Кузьменко О. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. Київ : Атіка, 2005. 352 с.

14. Джафарова О. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: питання теорії та практики : монографія. Харків : Вид-во ХНУВС, 2015. 585 с.

15. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України : офіційний сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry>.

16. Державні послуги онлайн (Дія). URL: <https://diia.gov.ua>.

17. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228 (із змінами).

18. Міністерство юстиції : офіційний сайт. URL: <https://minjust.gov.ua/pages/mission>.

19. Конституція України, ухвалена на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

20. План діяльності на середньостроковий період. *Міністерство юстиції* : офіційний сайт. URL: https://minjust.gov.ua/objectives_of_public_policy.

21. Про підприємство. *НАІС* : офіційний сайт. URL: <https://nais.gov.ua/about>.

УДК 338.23

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.4.21>

КОШИКОВ Д.О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОЇ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

GENERAL CHARACTERISTICS OF THE LEGAL FORM OF IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

У статті з'ясовано, що форми управлінської діяльності або державного управління нерозривно пов'язують із діяльністю певних уповноважених суб'єктів, оцінка правового статусу яких дає підстави в адміністративно-правовому науковому розумінні зарахувати їх до суб'єктів публічної адміністрації. Не є винятком форми реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Обґрунтовано доцільність класифікації правових форм реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, а саме: 1) нормотворча форма: а) видання правових актів інституційного рівня (закони України, стратегії, прогнози); б) видання підзаконних адміністративних нормативно-правових актів (постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, відомчі акти органів виконавчої влади, акти органів місцевого самоврядування нормативно-правового характеру); 2) правозастосовна форма: а) прийняття індивідуальних адміністративних актів (рішення про видання та анулювання ліцензій на провадження господарської діяльності; дозвіл на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання; рішення про дозвіл на спеціальне використання природних ресурсів; рішення про надання земель; рішення про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців; податкові повідомлення-рішення; кадрові рішення; рішення про: створення та ліквідацію підприємств, установ Національного банку України, віднесення банку до категорії проблемних або неплатоспроможних; запровадження заходів захисту, застосування заходів впливу (санкцій) до установ та осіб, які здійснюють діяльність на ринках фінансових послуг; рішення у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; рішення у справах про адміністративні правопорушення); б) укладення адміністративних договорів; в) здійснення інших юридично значущих дій (складання протоколів про адміністративні правопорушення; погодження клопотань про надання дозволів; складення акту відбору зразків; оформлення актів, звітів за результатами проведення перевірок (державного фінансового аудиту); здійснення матеріально-технічних операцій; подання звернень; подання запитів на інформацію; звернення до суду).

Ключові слова: економічна безпека, національна безпека, державна політика, адміністративно-правові засади, суб'єкти, адміністративне законодавство, форми, адміністративно-правові відносини, удосконалення.

© КОШИКОВ Д.О. – доктор юридичних наук, старший викладач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування факультету № 3 (Харківський національний університет внутрішніх справ)